Manuel Molins

SABBATH

El metge de València

ACADÈMIA DELS NOCTURNS

E S C E N E S

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

SABBATH

El metge de València

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

MANUEL MOLINS

SABBATH

El metge de València

ACADÈMIA DELS NOCTURNS
ESCENES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Aquesta publicació no pot ser reproduïda, ni totalment ni parcialment, ni enregistrada en, o transmesa per, un sistema de recuperació d'informació, en cap forma ni per cap mitjà, sia fotomecànic, fotoquímic, electrònic, per fotocòpia o per qualsevol altre, sense el permís previ de l'editorial.

© Del pròleg: Antoni Ferrando Francés, 2024
© Del text teatral: Manuel Molins Casaña, 2024
© D'aquesta edició: Universitat de València, 2024

Coordinació editorial: Maite Simón
Maquetació: Celso Hernández de la Figuera

ISBN: 978-84-1118-497-7
Dipòsit legal: V-4679-2024

Impressió: GUADA IMPRESSORS

Tens sis dies per treballar i fer totes les feines que calga, però el dia setè és el dia de repòs, dedicat al Senyor, el teu Déu.

DT. 5: 13

Ser jueu és commemorar el Sàbat.

GN. 2: 1-3; EX. 20: 10; DT. 5: 14...

Desterrada la justícia, que és vincle de les societats humanes, mor també la llibertat que està unida a ella i viu per ella.

JOAN LLUÍS VIVES

Àngel! Pren-la, recull-la, l'herba remeiera
de flors diminutes! Fes un gerro i conserva-la. Posa-la
entre les alegries que *encara* no s'han obert.

REINER MARIA RILKE

Amb el llenguatge tenim molts problemes. El primer és que no som conscients de la seva importància. No és que els humans siguem capaços de parlar, és que pel fet de parlar som humans.

JOSEP MARIA TERRICABRAS

ÍNDEX

Mots preliminars, *per Maria Vicenta Mestre* 11
Prefaci, *per José Manuel Almerich* 17
Pròleg, *per Antoni Ferrando* 23
Prèvia, *per Manuel Molins* 37

SABBATH. EL METGE DE VALÈNCIA 41

Notes 141
Bibliografia 145

Mots preliminars

Maria Vicenta Mestre
Rectora
de la Universitat de València

El 18 d'octubre de 1238, pocs dies després de la conquesta de la Balansiya àrab, en un document Jaume I ja s'anomena ell mateix rei de València. I en els Furs que juraria en 1261 el rei atorgava llibertat d'ensenyament al nou regne.

Jaume I va obtenir també dues lletres de gràcia papals que autorizaven la creació d'una universitat al nou regne. Aquest projecte no es va concloure, però va representar l'inici d'una tradició d'escoles a la ciutat de València, entre les quals, la de cirurgia. Unes escoles que, finalment, el 1499 –fa enguany 525 anys–, es fusionaren per esdevenir l'actual Universitat de València - Estudi General.

Els estudis de medicina foren, així, constituents de la Universitat des de la seua mateixa fundació i

donaven suport a un exercici de la medicina, anterior a la fundació de la Universitat de València, que s'exercia en tot el regne amb una àmplia cobertura assistencial, teixida des dels municipis amb desigual ritme i difusió, i amb la complicitat reial.

Així, des de la conquesta del Xarq al-Àndalus, les elits mèdiques musulmanes desaparegueren i al llarg dels anys s'havia anat assentant a València un grup divers de practicants de la medicina que, en els successius repartiments dels territoris, reberen terres i cases. A aquests, s'hi ha de sumar el conjunt de metges d'origen jueu que s'instal·laren per tot del Regne de València.

L'any 1468, abans de la fundació de la Universitat de València, Lluís Alcanyís va ser nomenat «examinador de metges» de la ciutat de València, reelegit diverses vegades fins a l'any 1504. El Consell de la Ciutat el va nomenar catedràtic de medicina i cirurgia del primer claustre acadèmic de la Universitat de València en les seues constitucions fundacionals.

En aquella primera universitat es trobava també Joan Lluís Vives i Marc estudiant, primer, gramàtica i, després, arts. La seua família va ser perseguida pels seus orígens jueus: son pare va ser condemnat a la foguera i les seues propietats foren confiscades. Anys abans el

jove Joan Lluís Vives havia eixit de València cap a París per continuar els seus estudis lluny de l'estigma d'un origen jueu, com el del mateix Lluís Alcanyís.

Considerat per alguns historiadors com «el metge de València», Alcanyís va publicar l'any 1490 el seu *Regiment preservatiu e curatiu de la pestilència*, arran de les pestes que assolaren el Regne de València, obra que esdevingué el primer llibre mèdic imprès a Espanya. Més enllà de l'exercici i la docència de la medicina, Alcanyís va compondre versos recollits en l'edició d'*Obres e trobes en lahors de la Verge Maria*, primera obra literària impresa a Espanya, que va eixir de les premses valencianes l'any 1474. L'únic exemplar que se'n conserva es custodia a la Biblioteca Històrica de la Universitat de València.

Però res de tot això li va estalviar la persecució pels seus orígens jueus i en 1503 fou empresonat i, finalment, cremat viu a la foguera de la Inquisició l'any 1506.

En el marc del 525è aniversari de la fundació de la Universitat de València, l'obra teatral *Sabbath (El metge de València)*, encarregada per la Universitat al dramaturg Manuel Molins, recrea el calvari d'Alcanyís i la seua família i, omplint els buits que la historiografia no ha pogut resoldre, estableix un diàleg entre Francesc

Alcanyís, també metge i fill de Lluís Alcanyís, i Lluís Vives, tots dos a Bruges, compartint records i històries de dues famílies que vivien al mateix carrer de València: el carrer de la Taverna del Gall, un carreró del call jueu de la ciutat que a mitjan segle XIX va ser anomenat carrer de Lluís Vives.

Aquest diàleg ens retrotrau a la València cosmopolita de la darreria del segle XV i principis del segle XVI, quan era una potència comercial a la Mediterrània i pogué fer realitat el somni de Jaume I de crear una universitat a València.

Una València que tenia una rica tradició, també, en el conreu de les lletres, amb una esplendor literària al segle XV marcada per figures com Joanot Martorell, Joan Roís de Corella i Ausiàs Marc, familiar, aquest últim, de la mare de Lluís Vives.

Foren els jurats de la ciutat, el poder municipal, els qui crearen una universitat no sols per al Regne de València sinó, segons consta en les Constitucions fundacionals, també per a les persones dels regnes pròxims. I ho feren amb la visió de crear una universitat que estiguera a l'altura de les millors del seu temps.

Avui dia, 525 anys després, podem destacar amb orgull que la Universitat de València és la primera universitat d'Europa en recepció d'estudiants en mo-

bilitat, la primera universitat presencial d'Espanya en estudiants amb discapacitat, la primera universitat espanyola en participació en competicions esportives i la primera universitat pública en resultats en competicions esportives universitàries. D'acord amb els principals rànquings internacionals, la Universitat de València és actualment la primera de les universitats valencianes, i la segona de totes les universitats d'Espanya.

Complim així les expectatives de la societat valenciana, que va crear la Universitat de València i a la qual la Universitat es deu com a servei públic essencial que ha contribuït al llarg dels segles a conformar una societat més avançada.

Orgullosos i orgulloses del nostre passat, amb aquesta obra els retem testimoni i homenatge, i seguim la senda marcada en la nostra fundació amb una visió de contribució al desenvolupament del nostre territori i les seues persones.

PREFACI

José Manuel Almerich i Silla
Director general
de la Fundació Lluís Alcanyís-UV

El camí recorregut per la Fundació Lluís Alcanyís de la Universitat de València és una història d'esforç col·lectiu i d'una visió compartida. Tot va començar al juny de 2002, quan el director del Departament d'Estomatologia, Antonio Fons Font, i jo mateix com a vicedegà d'Odontologia, vam adreçar una carta al Rectorat. En aquell escrit manifestàvem una preocupació profunda per mantenir la qualitat docent en un entorn que cada vegada exigia més adaptació als nous temps. «Necessitem un model que garantisca la nostra competència docent i investigadora, i que alhora responga al compromís social que la Universitat ha establert per formar nous professionals adequadament», déiem.

Aquella petició va caure en terreny fèrtil. Francisco Tomás Vert, rector aleshores, va acollir la proposta

amb entusiasme i, entre 2002 i 2004, un equip de persones vam començar a estudiar diferents models existents entre els quals destacava la Fundació Josep Finestres de la Universitat de Barcelona. La idea no era només replicar, sinó adaptar. Així, al llarg de 2003, es van elaborar els primers estatuts, dissenyats per garantir el control efectiu de la Universitat de València, tot incloent-hi representants dels centres docents implicats, el Consell Social, la Conselleria de Sanitat i els col·legis professionals. En aquell moment, i a proposta del professor Antoni Ferrando, es va decidir també el nom de la fundació, en honor a Lluís Alcanyís, el primer catedràtic de Medicina de la Universitat.

A l'octubre de 2004, el Consell de Govern de la Universitat va aprovar els estatuts (ACVUV 173/2004). Una vegada aprovada l'acta fundacional, vam iniciar un intens treball de planificació. Entre 2005 i 2006, es va perfilar l'organització administrativa i es van realitzar estudis de viabilitat econòmica per assegurar que la fundació podia ser un servei tècnic de la Universitat. La inclusió en el pressupost de 2007 d'una dotació de 90.000 euros va marcar un moment clau: el projecte es feia realitat.

El 25 d'abril de 2007, es va reunir per primera vegada el Patronat de la Fundació. Hi vaig ser nomenat

director general i es va donar llum verda a l'inici de les activitats assistencials. La Clínica Odontològica i la de Podologia van ser les primeres a obrir les portes, oferint no només un espai de pràctiques per als estudiants, sinó també un servei assistencial per a la comunitat.

Els primers anys van ser de creixement. Les clíniques van rebre la certificació de la Conselleria de Sanitat i van començar a desenvolupar pràctiques de grau i postgrau amb la implicació de professorat, personal d'administració i serveis, i un equip humà propi que creixia dia a dia. Amb l'arribada del rector Esteban Morcillo Sánchez, el 2010, es va iniciar una nova fase d'expansió. S'hi van incorporar la Clínica Optomètrica i la Clínica Universitària d'Activitat Física i Fisioteràpia, i el 2012 es va ampliar la Clínica Odontològica. Aquesta expansió va anar acompanyada d'importants col·laboracions amb hospitals com La Fe o el Pare Jofré, i de programes innovadors com el tractament de pacients amb paladar fissurat o peu diabètic, fent realitat un dels nostres objectius: la col·laboració amb la sanitat pública.

Durant aquests anys, la fundació no només va créixer en serveis, sinó també en estructura. Es va regular la seua naturalesa com a organisme públic i es van establir nous mecanismes per consolidar la relació amb

la Universitat de València. La creació de la gerència, el sistema de control de costos i la modernització administrativa en van reforçar les capacitats per complir la seua missió, tot conformant un gran equip humà consagrat a l'assistència a les persones.

Amb l'arribada de la rectora Mavi Mestre, la Fundació Lluís Alcanyís ha entrat en una etapa de consolidació. La creació de les clíniques de Logopèdia i Psicologia ha ampliat encara més l'abast assistencial i acadèmic. Però potser una de les fites més importants del 2024 ha estat l'encàrrec de posar en marxa el Programa d'Atenció Psicològica per al personal de la Universitat, que converteix la Universitat de València en pionera en aquest àmbit a la Comunitat Valenciana.

Han passat vint anys des de la seua constitució i quinze des de l'inici de les activitats, i aquest camí no hauria estat possible sense l'esforç conjunt de tants protagonistes: deganes i degans, vicedeganes i vicedegans, professorat, personal d'administració i serveis, estudiants i el personal propi de la fundació. A tots ells, i especialment als que han afrontat moments difícils com la pandèmia o la recent DANA, els devem els èxits aconseguits. En nom d'aquells que hi han aportat el seu treball i esforç, puc assegurar que hem complit una de les fites que ens vam marcar des del començament d'aquest

il·lusionant projecte: convertir-nos en agents innovadors en matèria de recerca, docència i assistència.

Aquest llibre, encarregat al prestigiós dramaturg Manuel Molins, no és només un record del passat, sinó una declaració d'intencions per al futur. Amb la mateixa passió i compromís que ens ha portat fins ací, continuarem treballant per enfortir els lligams entre coneixement, servei i societat, tot mantenint viu l'esperit fundacional que fa de la Fundació Lluís Alcanyís un orgull de la Universitat de València.

Tardor de 2024

9 788411 184977

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA PUBLICACIONS PUV
VNIVERSITAT DE VALÈNCIA 525 clínicques UV